

Marro a ostatní proti Itálii, rozhodnutí ze dne 8. 4. 2014 - K odpovědnosti státu za úmrtí na předávkování drogami ve vězeňském zařízení

Stěžovatel: Marro a ostatní

Žalovaný stát: Itálie

Číslo stížnosti: 29100/07

Datum: 08.04.2014

Článek Úmluvy: čl. 2

Rozhodovací formace: Senát

Soud: Evropský soud pro lidská práva

Hesla: ochrana života a zdraví, podmínky ve věznicích, pozitivní závazky, právo na život, prostor pro uvážení/margin of appreciation

Český právní řád: čl. 6 odst. 1 Listiny základních práv a svobod
zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody a o změně některých souvisejících zákonů
§ 13, § 31a zákona č. 82/1998, o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem

Významnost: 2

K odpovědnosti státu za úmrtí na předávkování drogami ve vězeňském zařízení

Autorský komentář:

Předkládané rozhodnutí Soudu se vyjadřuje, za použití odkazů na jeho dřívější rozhodnutí, k pozitivní povinnosti státu přijmout vhodná opatření k ochraně životů, která spadají do jeho pravomoci, včetně povinnosti dohlížet, aby bylo přiměřeným způsobem zajištěno zdraví a blaho vězňů. To vše v situaci, kdy došlo k úmrtí vězně v důsledku předávkování drogami. Soud uzavírá, že odpovědnost státu je odpovědností za řádnou péči, nikoli za výsledek, přičemž státy mají široký prostor pro uvážení, jakými prostředky uvedenou pozitivní povinnost splní.

Přínosem předkládaného rozhodnutí je zmapování judikatury Soudu k výše uvedenému pozitivnímu závazku v situaci, kdy daná problematika v oblasti odpovědnosti státu za škodu a nemajetkovou újmu dosud nebyla předmětem rozhodování NS.

(JUDr. Pavel Simon)

SKUTKOVÝ STAV

Stěžovatelé, matka a sourozenci Sergia Marra, na něho podali trestní oznámení v souvislosti s dlouhodobým užíváním omamných látek. K tomuto kroku údajně přistoupili s cílem izolovat Sergia od

narkomanů, se kterými se stýkal. V srpnu 1995 byl Sergio Marra zatčen a následně vzat do vazby, dne 13. září 1995 ale ve vazbě zemřel. Dle lékařské zprávy bylo důvodem úmrtí předávkování látkou podobnou morfiu – pravděpodobně heroinem (§ 4 – 6).

V červenci 1996 stěžovatelé zažalovali Ministerstvo spravedlnosti o náhradu újmy, kterou utrpěli v souvislosti s úmrtím svého příbuzného. Svůj nárok odůvodnili tvrzením, že užívání drog bylo ve věznici zakázáno a skutečnost, že se jejich příbuzný k drogám dostal, svědčí o nedbalosti zaměstnanců věznice pověřených dozorem. Soud v Miláně ale jejich žalobu zamítl, přičemž konstatoval, že kontrola oběhu drog sice byla zřejmě neúčinná, ale nic nenasvědčuje tomu, že by došlo k úmyslnému pochybení nebo nedbalosti ze strany pracovníků věznice. Navíc, úmrtí nebylo způsobené pouhým užitím drogy, ale předávkováním (pravděpodobně z důvodu nižší tolerance po předchozí drogové abstinenci), chybí proto příčinná souvislost mezi neprovedením kontroly a úmrtím Sergia Marra. Dávku si vzal dobrovolně a vzhledem k tomu, že se jednalo o dospělou, mentálně způsobilou osobu, vězení nad ním nemělo žádnou povinnost zvláštního osobního dohledu. Ke stejnému závěru se přiklonil i odvolací soud, který doplnil, že nelze určit, jakým způsobem se drogy do věznice dostaly, a proto nelze správně věznice přičíst konkrétní nedbalostní jednání. Stěžovatelé neuspěli ani u Kasačního soudu, jenž konstatoval, že věznice měla povinnost chránit zdraví a život osob omezených na svobodě, výběr prostředků ochrany však byl v diskreční pravomoci zákonodárce a státní správy a nepodléhal soudní kontrole. Ke sporné události navíc došlo navzdory přiměřeným opatřením a chyběla tak příčinná souvislost mezi jednáním a úmrtím Sergia Marra (§ 7 – 18).

PŘÁVNÍ POSOUZENÍ

(...)

1. Hodnocení Soudu
2. Obecné zásady
3. Soud připomíná, že první věta článku 2 odst. 1 Úmluvy státu ukládá nejen povinnost zabránit úmyslnému a protiprávnímu zbavení života, ale rovněž povinnost přijmout vhodná opatření k ochraně životů, které spadají do jeho pravomoci (L. C. B. proti Spojenému království, č. 23413/94, rozsudek ze dne 9. června 1998, § 36; Osman proti Spojenému království, č. 23452/94, rozsudek velkého senátu ze dne 28. října 1998, § 115).
4. Soud rovněž připomíná, že povinnost státu jde nad rámec primární povinnosti zajistit právo na život, když ukládá povinnost přijmout konkrétní trestní úpravu odrazující od spáchání útoků na osobu, využívajíc mechanismy pro předcházení, potlačování a sankcionování porušení (Osman, cit. výše, ibidem). Současně může článek 2 Úmluvy za jistých jasně definovaných okolností zahrnovat i pozitivní povinnost státních orgánů přijmout praktická preventivní opatření k ochraně osoby, jejíž život je ohrožen trestním jednáním jiné osoby (Mastromatteo proti Itálii, c. 37703/97, rozsudek velkého senátu ze dne 24. října 2002, § 67 in fine; Branko Tomašić a ostatní proti Chorvatsku, č. 46598/06, rozsudek ze dne 15. ledna 2009, § 50; Opuz proti Turecku, č. 33401/02, rozsudek ze dne 9. června 2009, § 128).
5. Soud se nicméně domnívá, že z tohoto ustanovení nelze dovodit pozitivní povinnost státu předcházet každému potenciálnímu násilnému jednání. Tuto povinnost je potřeba vykládat tak, aby na státní orgány nekladla nemožné nebo nepřiměřené břemeno, majíc na paměti obtíže spojené s dohlížením policie na veřejný pořádek v moderní společnosti, nepředvídatelnost lidského chování a operativní volby, které je třeba učinit ohledně priorit a zdrojů (Osman, cit. výše, § 116; Maiorano a ostatní proti Itálii, č. 28634/06, rozsudek ze dne 15. prosince 2009, § 105).
6. Soud uvádí, že z Úmluvy státním orgánům neplyne požadavek přijmout konkrétní preventivní opatření, jež by zabránila každému tvrzenému ohrožení života. Jak již Soud rozhodl, pozitivní povinnost vzniká, pokud se prokáže, že státní orgány věděly o existenci reálného a bezprostředního rizika pro život jedné nebo vícero osob, nebo o něm vědět měly a v mezích

svých pravomocí nepřijaly opatření, o kterých bylo možné rozumně předpokládat, že by takové riziko vyloučila (Bromiley proti Spojenému království, č. 33747/96, usnesení ze dne 23. listopadu 1999; Paul a Audrey Edwards proti Spojenému království, č. 46477/99, rozsudek ze dne 14. března 2002, § 55; Mastromatteo, cit. výše, § 68, Branko Tomašič, cit. výše, § 50 - 51).

7. Konkrétně ve vztahu k osobám zbaveným svobody Soud připomíná, že Úmluva ukládá státu pozitivní povinnost dohlížet, aby bylo přiměřeným způsobem zajištěno, kromě jiného, zdraví a blaho vězňů (ve vztahu k článku 3 Úmluvy srovnej Kudla proti Polsku, č. 30210/96, rozsudek velkého senátu ze dne 26. října 2000, § 94; Riviere proti Francii, č. 33834/03, rozsudek ze dne 11. července 2006, § 62).
8. Použití výše uvedených zásad na projednávanou věc
9. Soud podotýká, že stěžovatelé neuvedli, že by orgány disponovaly podklady, které je mohly vést k přesvědčení, že jejich blízký je ve zvláště nebezpečné situaci a že užitím drogy mu hrozí ve srovnání s jinými zajištěnými narkomany potenciálně vyšší riziko smrtelných následků. Domnívá se tedy, že v daném případě nebyl ve hře požadavek ochrany jedné nebo vícero předem identifikovatelných osob s potenciálně ohroženým životem (srovnej, mutadis mutandis a a contrario, Osman, Paul a Audrey Edwards, Branko Tomašič, Opuz, cit. výše), ale spíše povinnost zajistit obecnou ochranu zranitelné skupiny osob, konkrétně narkomanů ve výkonu vazby (srovnej, mutadis mutandis, Mastromatteo, cit. výše, Maiorano, cit. výše.)
10. Soud poznamenal, že v projednávaném případě je to ještě relevantnější, neboť příbuzný stěžovatelů sám dne 5. září 1995 potvrdil, že již delší dobu neužíval omamné látky a neučinil tak nic, co by umožňovalo domnívat se, že trpěl psychickými problémy nebo že byl ve zvláště zranitelném postavení (...).
11. Za těchto okolností Soud nemohl označit samotnou skutečnost, spočívající v možnosti stěžovatele dostat se ke drogám, za porušení pozitivních povinností státu plynoucích z článku 2 Úmluvy. Uznal, že vnitrostátní orgány jsou za účelem ochrany zdraví a života občanů bezpochyby povinné přijmout opatření pro boj proti obchodu s drogami, což je ještě opodstatněnější, pokud k němu dochází na zabezpečeném místě, jakým je věznice. To však nemění nic na tom, že nemohly zaručit úplné potlačení obchodu s drogami a že disponují širokým prostorem pro uvážení. V tomto ohledu Soud připomíná, že orgány jsou vázány povinností náležitě péče, nikoliv povinností za výsledek (srovnej, mutadis mutandis, Giuliani a Gaggio proti Itálii, č. 23458/02. rozsudek velkého senátu ze dne 24. března 2011, § 251).
12. Ve vztahu k projednávanému případu Soud uvedl, že stěžovatelé nerozporovali tvrzení vlády (...), dle kterého věznice ve Vogheře v předmětné době zakazovala nejenom omamné látky, ale také různé další předměty: produkty v prášku, granuláty, mýdla a injekční stříkačky. Každá osoba musela podstoupit prohlídku, stejně jako musel být zkontrolován každý balík a návštěvníci, dozorcí i vězni museli projít elektromagnetickým detektorem. Soud je toho názoru, že přijetím předmětných opatření stát dostal povinnosti bojovat proti obchodu s drogami ve vězeňském zařízení. Vzhledem k prostoru pro uvážení, kterým disponovaly vnitrostátní orgány, se Soud naopak nedomnívá, že by z článku 2 Úmluvy pro stát plynula obecná povinnost použít psy vycvičené k hledání drog na každém místě způsobilém stát se místem pro předávání omamných látek, jakým je věznice.
13. Příbuzný stěžovatelů, o jehož závislosti vnitrostátní orgány věděly, byl umístěn do cely s jinou osobou ve vazbě, obviněnou z obchodu s omamnými látkami, u níž byl test na drogy pozitivní. Soud poznamenal, že stěžovatelé právem zdůrazňují tuto skutečnost (...) a že vláda pravdivost jejich tvrzení nepopřela (...). To však neznamená, že lze danou skutečnost považovat za příčinu úmrtí syna a bratra stěžovatelů. Soud konstatuje, že způsob, jakým si jmenovaný drogy obstaral, zůstává ve skutečnosti neznámý. Nelze proto s jistotou říct, jakým pochybením bylo umožněno vnesení a oběh drogy ve vězeňském zařízení ve Vogheře a že by byl zmiňovaný spoluvězeň jakýmkoliv způsobem zapojen do okolností případu. Soud se krom toho s ohledem na informace poskytnuté vládou, týkající se počtu zadržených narkomanů v Itálii (...), domnívá, že by v praxi bylo pro státní orgány obtížné systematicky ve vězeňských zařízeních izolovat

příležitostné uživatele drog a překupníky omamných látek od narkomanů.

14. Soud také uvádí, že v souvislosti s objevením mrtvoly příbuzného stěžovatelů bylo zahájeno trestní stíhání a disciplinární řízení a včas byla provedena pitva (...).

V tomto ohledu konstatoval, že stěžovatelé nenamítali neúčinnost těchto řízení nebo jiný rozpor s Úmluvou.

49. Ve světle výše uvedeného Soud konstatuje, že skutečnost, že syn a bratr stěžovatelů se ve vazbě dostal k drogám a užil je, nemůže sama o sobě založit odpovědnost státu za dané úmrtí (srovnej, *mutadis mutandis*, Volk proti Slovinsku, č. 62120/09, rozsudek ze dne 13. prosince 2012, § 90).

Za těchto okolností Soud uzavírá, že v projednávaném případě nebylo zjištěno porušení článku 2 Úmluvy.

VÝROK

Z těchto důvodů Soud jednomyslně prohlásil stížnost za nepřijatelnou.

(zpracovala Mgr. Bc. Alžběta Koudelová)